

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КАПІТАЛ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ТРЕНДУ ДО ГЛОКАЛІЗАЦІЇ

AGRO-INDUSTRIAL CAPITAL IN THE CONTEXT OF THE CURRENT TREND TOWARD GLOCALIZATION

У статті проаналізовано специфіку трансформації агропромислового капіталу в умовах сучасного тренду до глокалізації – поєднання глобальних економічних процесів із локальними особливостями. Автор розкриває, як великі агропромислові контрагенти (агрохолдинги) пристосовуються до нових економічних викликів: зростання продовольчих ризиків, зміни клімату, фрагментації світової економіки та занепаду глобалізаційного імпульсу. Особливу увагу приділено агропромисловій інтеграції у вертикальній і горизонтальній формах, аналізу діяльності провідних світових агрокорпорацій (ADM, Bunge, Cargill, Louis Dreyfus). Обґрунтовано, що глокалізація змінює ландшафт аграрної економіки, ставлячи нові вимоги до стратегії аграрного капіталу та відкриваючи простір для інновацій і локалізованих форм співпраці.

Ключові слова: агропромисловий капітал, глокалізація, агропромислова інтеграція, агрохолдинги, ланцюги доданої вартості.

This article explores the transformation of agro-industrial capital in the context of the emerging trend of glocalization, which reflects a dialectical interaction between global economic integration and increasing localization of economic processes. The author analyzes how major agribusiness actors – especially large-scale agroholdings – are adapting their strategies and operations in response to shifting global dynamics, such as market fragmentation, food security risks, technological transitions, and the slowdown of classical globalization processes. Special attention is given to the dual forms of agro-industrial integration: vertical integration, which consolidates all stages of production from cultivation to processing and distribution, and horizontal integration, which encourages cooperation and specialization among agricultural enterprises. Through the analysis of global agroholding companies such as Archer Daniels Midland (ADM), Bunge, Cargill, and Louis Dreyfus Company, the article demonstrates the increasing role of these entities in shaping new value chains across regions and sectors. The paper highlights the challenges posed by economic fragmentation, geopolitical instability, and environmental pressures, which undermine the efficiency and predictability of global agrifood markets. At the same time, glocalization is presented as both a threat and an opportunity for agro-industrial capital, forcing corporations to balance global-scale economies with sensitivity to local institutional and resource-based constraints. The diversification of investment strategies, the growing use of high technologies (Industry 4.0, IoT, bioenergy), and engagement with local communities are identified as key adaptive responses to this new landscape. The study concludes that agro-industrial capital remains more flexible and resilient than traditional agricultural production models, capable of adjusting its value chains and investment flows across multiple jurisdictions. However, the lack of transparency in the reporting practices of some agroholdings and the terminological inconsistencies in international discourse complicate precise tracking and regulation of these actors. As glocalization continues to evolve, there is a growing need for interdisciplinary frameworks to evaluate the socio-economic and environmental implications of agro-industrial integration at both global and local levels.

Key words: agro-industrial capital, glocalization, agro-industrial integration, agroholdings, value chains.

УДК 338.124.4

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.18-34>

Бондарчук Я.В.¹

аспірант кафедри загальної економічної теорії та економічної політики, Одеський національний економічний університет

Bondarchuk Yaroslav

Odessa National University of Economics

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації глобального економічного простору агропромисловий капітал опинився на перехресті двох взаємопов'язаних, але водночас суперечливих тенденцій – глобалізації та локалізації. Синтез цих процесів породжує нову економічну домінуючу силу – глокалізацію. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання поведінки агропромислового капіталу у вигляді найбільших агентів (агрохолдингів) до зміненої архітектури економічних зв'язків, з урахуванням як глобальних викликів, так і локальних умов.

У контексті глокалізації зростає потреба в нових підходах до управління агропромисловим капіталом, які б враховували специфіку регіонального розвитку, інтереси локальних громад і одночасно дозволяли ефективно інтегруватися у глобальні процеси. Відсутність належного наукового осмислення цих змін ускладнює формування ефективної політики у сфері АПК.

Таким чином, проблема полягає в необхідності осмислення ролі та функцій агропромислового капіталу в умовах глокалізації, а також розробки інструментів, які б забезпечували його ефективну адаптацію до сучасних викликів із врахуванням багаторівневої взаємодії – глобальної, національної та локальної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі спостерігається особлива увага до питань продуктової безпеки, контролю діяльності господарських операторів землі, інклюзивності та біорізноманіття. Аналіз наукової літератури свідчить, що наявне наразі різноманіття статистичних даних та армованих показників не до кінця висвітлює основні закономірності зміни у структурі великого агропромислового капіталу в сучасних умовах. Серед найважливіших джерел інформації та атфорів варто відмітити М.Б. Штегера [1], І. Залуцького [2], Н. Ліщука [3], О. Плотнікова [6,8], Е. Мартін [9]. Зазначені науковці створили значний фундамент

¹ ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-8549-3030>

у розумінні питань агропромислового капіталу, який, втім, має бути наразі актуалізований.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри зростання досліджень глокалізації як нового формату взаємодії глобального і локального, залишається нерозкритою низка критично важливих аспектів, що стосуються функціонування агропромислового капіталу в умовах глобальних викликів. Зокрема, потребує глибшого аналізу роль агрохолдингів – як транснаціональних, так і національних – у трансформації сільських територій, зміні структури власності на землю, витісненні дрібного та середнього виробника з аграрного ринку.

У науковому дискурсі поки що слабо досліджується, як глобальні продовольчі кризи, зміна клімату, зростання залежності від імпорتنих ресурсів (насіння, агрохімікатів, техніки) впливають на стратегії агрохолдингів і на їхню взаємодію з локальними громадами. Також залишається відкритим питання, чи здатні великі аграрні корпорації формувати моделі сталого розвитку, що враховують інтереси місцевого населення, екологічну рівновагу та продовольчий суверенітет.

Недостатньо також розкрито механізми, через які глобальні аграрні гравці можуть адаптувати свої бізнес-моделі до принципів глокалізації, включаючи соціальну відповідальність, інтеграцію в локальні економіки, підтримку фермерських кооперативів, розвиток сільської інфраструктури тощо. Таким чином, актуальною лишається потреба в розробці аналітичних підходів до оцінки глокалізаційного потенціалу агропромислового капіталу – зокрема, у його інституційній, соціальній та екологічній вимірах – у світлі нових глобальних викликів.

Постановка завдання. Основною метою цієї наукової статті є всебічне дослідження агропромислового капіталу у сучасних економічних умовах. У центрі уваги – глокалізаційний контр-тренд глобалізаційної економічної парадигми та наслідки цієї дуалістичної взаємодії. Проагнення до оптимізації досліджень агрохолдингів як ключових представників великого агропромислового капіталу вимагають ревізії глобалізаційних нарбок з цього питання.

Виклад основного матеріалу дослідження. З кінця ХХ ст. з утвердженням у економічній політиці більшості країн світу неокласичних ідей, панівною тенденцією світового господарства стала глобалізація. Глобалізація у вузькому сенсі означає зростаючий взаємозв'язок і взаємозалежність економік, суспільств, культур і систем управління в глобальному масштабі [1]. З економічної точки зору глобалізація передбачає інтеграцію ринків, розширення міжнародної торгівлі та мобільність фінансових ресурсів [2].

Ключовими чинниками, які стимулювали активне посилення глобалізації, були:

1. Досягнення в технологіях та зв'язку.
2. Лібералізація торгівлі та усунення бар'єрів для міжнародної торгівлі.
3. Глобальна інтеграція фінансових ринків і збільшення мобільності капіталу [3].

Усі вищезазначені чинники активно сприяли накопиченню капіталу у сільському господарстві, попит на сільськогосподарську продукцію з боку переробних галузей (в першу чергу, харчової та легкої), а також попит самих аграрних підприємств на засоби виробництва, що своїм наслідком мало утворення і поглиблення агропромислової інтеграції.

Агропромислова інтеграція – органічне поєднання і взаємодія сільського господарства з промисловістю, яка переробляє сільськогосподарську сировину, та іншими суміжними галузями матеріального виробництва. Мета агропромислової інтеграції – зростання обсягу та підвищення ефективності виробництва і переробки сільськогосподарської продукції, розв'язання соціальних та економічних проблем міста й села. За соціально-економічною сутністю агропромислова інтеграція є специфічною формою територіально-виробничого міжгалузевого комбінування, коли підприємства різних виробничих галузей із відокремленими технологічними процесами об'єднуються з метою зосередження в єдиній системі процесів виробництва, переробки, зберігання й реалізації продукції. Характеризується наявністю тісних і стійких функціональних (технологічних) зв'язків між окремими ланками (підприємствами, виробництвами), спільністю виробничої і соціальної інфраструктури. За типом галузевого комбінування розрізняють інтеграцію вертикальну (поєднання взаємопов'язаних стадій виробничого процесу – від виробництва сировини до одержання готової продукції) і горизонтальну (поєднання підприємств, що виробляють однорідну продукцію, або вузькоспеціалізованих підприємств з однаковими функціями).

Першочерговим мотивом для здійснення агропромислової інтеграції, в першу чергу утворення агрохолдингів, з боку сільськогосподарських виробників є попит на засоби виробництва, а точніше кажучи, на продукти фондоутворення, що є обов'язковими для реалізації сільськогосподарської діяльності. Більш тісна взаємодія з постачальниками цих необхідних ресурсів значно підвищує економічну ефективність сільськогосподарського виробництва.

Також значно підвищує ефективність господарювання сільськогосподарських підприємств утворення різного роду обслуговуючих супутніх ланок логістичного, адміністративного, ремонтного характеру. Їх функціональне призначення – створення необхідних умов для нормального функціонування основної ланки АПК, тобто її другої сфери – сільськогосподарського виробництва.

Агропромислова інтеграція яскраво себе проявляє у поступовому підпорядкуванні промисловим

капіталом усіх ланок створення кінцевого сільськогосподарського продукту – від посіву та збору врожаю до переробки, упаковки та транспортування, а не рідко й роздрібної реалізації готової продукції. Це так звана вертикальна інтеграція. Внаслідок подібних процесів з господарського виру викристалізуються оператори усіх ланок створення доданої вартості – агрохолдинги.

Втім, при співмірній вигоді сторін, можлива кооперація аграрних підприємств. У таких випадках говорять про горизонтальну інтеграцію – ефективне використання відходів, запуск сторонніх виробничих процесів, тощо. Різновидом такої інтеграції є науково-виробничі системи, які вперше стали створюватися в 1986–1987 рр. з метою одержання їх учасниками – сільськогосподарськими підприємствами кваліфікованої допомоги від головного підприємства – науково-дослідної установи у впровадженні в практику прогресивних технологій, інших досягнень НТП і передового досвіду, а також в удосконаленні форм і методів організації праці і виробництва.

В умовах реальної інтеграції сільськогосподарського і промислового виробництва створюється додатковий синергичний ефект, що проявляється у вищій економічній ефективності інтегрованого виробництва порівняно з відокремленим. Передумовами подібного додаткового господарського зиску є:

- істотне зменшення втрат сільськогосподарської продукції, передусім тієї, що швидко псується, за рахунок зведення до мінімуму розриву між її збиранням і промисловою переробкою;

- збільшення обсягу виробництва кінцевої продукції за рахунок утилізації нестандартної

сільськогосподарської продукції та побічних відходів, які без інтегрованого виробництва повністю пропадають або використовуються нераціонально (так, тваринам нерідко згодують нестандартні овочі, фрукти тощо);

- скорочення витрат на транспортування продукції до місць переробки на великих переробних підприємствах і на зустрічні завози продовольчих товарів для споживання місцевим населенням. Це особливо важливо в умовах високої вартості енергоносіїв;

- можливості реалізації кінцевої продукції самостійно як гуртом, так і в роздріб.

Агропромислова інтеграція у двох своїх формах – вертикальній та горизонтальній – є уособленням різним типів домінування великого промислового капіталу і створює різні економічні можливості та соціальні загрози. Втім, такий першочерговий ресурс як продукти харчування неодмінно був предметом не тільки економічного, а й загальносвітового цивілізаційного процесу. І саме загальносвітові тенденції у економіці детермінують подальший розвиток агропромислової інтеграції.

Характер самих глобалізаційних процесів значно сповільнився у 2010-х, породжуючи ідеї т.з. «слоубалізації» (повільної глобалізації) – тієї ж глобалізації, але такої, що відбувається вкрай повільними темпами, на рівні підтримання визначення самої категорії [4]. Фактично слоубалізація являє собою уніфікацію без розвитку, що нівелює позитивні сторони глобалізаційного руху. Темпи економічної інтеграції у всьому світі сповільнилися за багатьма, хоча і не за всіма, показниками.

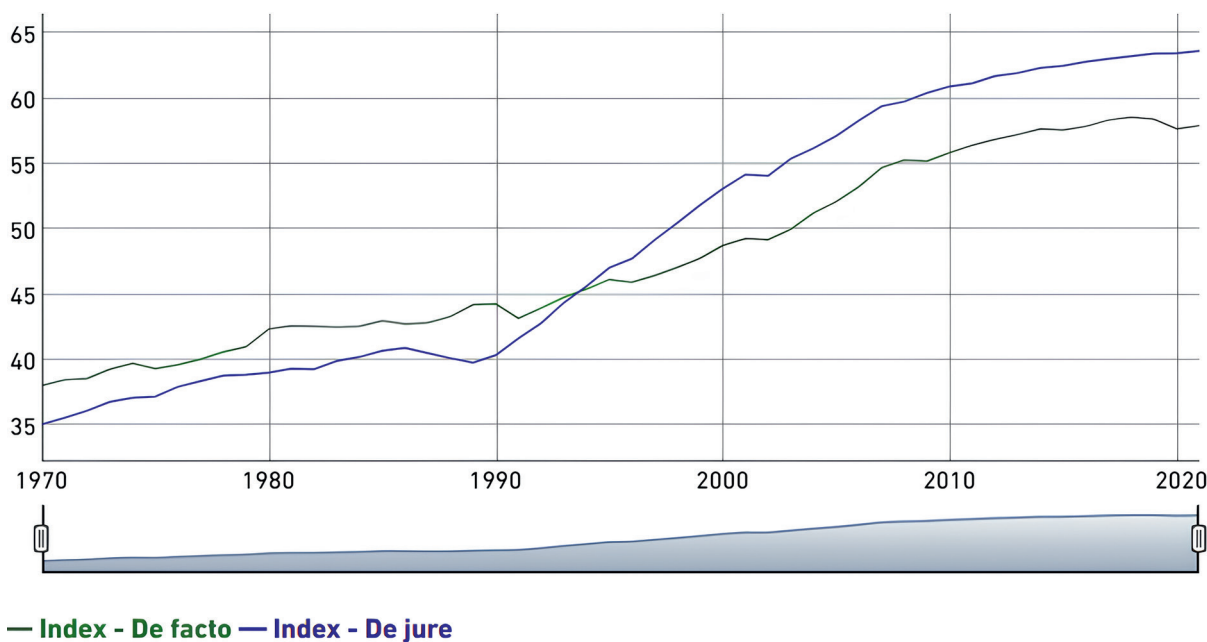

Рис. 1. Загальний світовий індекс глобалізації, 1970–2021 рр.

Джерело: [5]

Дослідження Швейцарського Економічного Інституту агреговано демонструють світовий рівень глобалізації. І якщо загальний індекс глобалізації, що включає в себе економічний, соціальний та політичний параметри, лише у кінці 2010-років сформував чіткий тренд на припинення зростання, то економічний параметр передує своїми змінами загальним тенденціям, детермінуючи їх. За цим показником глобалізація фактично не зростає вже після кризи 2008 року. А торгівельна складова глобалізації, що найбільш динамічно реагує на зміни та більш активно закладає майбутні фактори впливу, наразі значно нижча, аніж у 2008 році.

Глобалізаційні процеси продовжують існувати у світі, але в умовах регіональних і покраїнових обмежень. Активне використання режиму санкцій визначає окремі країни не лише як не сприятливі для економічної активності, а й як такі, що фактично виключені з процесу глобалізації узагалі. Також можна констатувати слабо контрольоване зростання показників, з якими світ успішно борювався протягом останніх 30–40 років – від інфляції до кількості громадян, які знаходяться за межею бідності [6].

Зміна глобалізаційного тренду певним контр-трендом прослідковується у світовій структурі ВВП (рис. 2) [7]. З 1970 до 2008 року спостерігається стійкий тренд на зростання торгівлі у світових масштабах, а спади у цей період були незначні і нетривалі, викликані здебільшого гострим періодом економічних криз чи зростанням політичної напруги. За цей

період питома вага торгівлі у середньосвітовому значенні ВВП зростає з 25% до 61%. Втім, криза 2008 року стала відправною точкою (не першопричиною, а саме тригером) до зміни тренду на глобалізаційне зростання. Наразі світова торгівля (а саме цей показник є одним з головних індикаторів рівня глобалізації світової економіки) зазнає флуктуаційних змін, і середнє значення питомої ваги торгівлі у ВВП не зростає, хоча й було оновлено річний максимум з показником 63% у 2022 році. Втім, за 15 років статистичного спостереження, починаючи з 2008 року, 9 років виявили спад % торгівлі, в той час як лише 6 років демонстрували зростання. Такі тенденції не можуть бути пояснені разовими екстерналіями (чи т.з. «чорними лебедями»), як от криза 2008 року (найзначніша з часів Великої депресії 1929–32 рр.), пандемія COVID-19 з обмеженням транскордонного руху людей та товарів, чи повномасштабне вторгнення РФ у Україну у 2022 році, що мала наслідком руйнування значних логістичних ланок. Кожна з цих подій викликала певні «шокові» наслідки, проте адаптація до них не тривала понад 1–2 роки. Отже, наразі світ зіштовхнувся з силою, що протидіє глобалізації, хоча ще остаточно не перетворилася у глобальний економічний мейнстрім.

Глокалізація (glocalization = globalization + localization) – це неологізм, що використовується у світовій літературі для позначення свого роду глобальної локалізації, тобто поєднання глобального підходу з локальною самобутністю (або якщо йдеться про економічну глокалізацію,

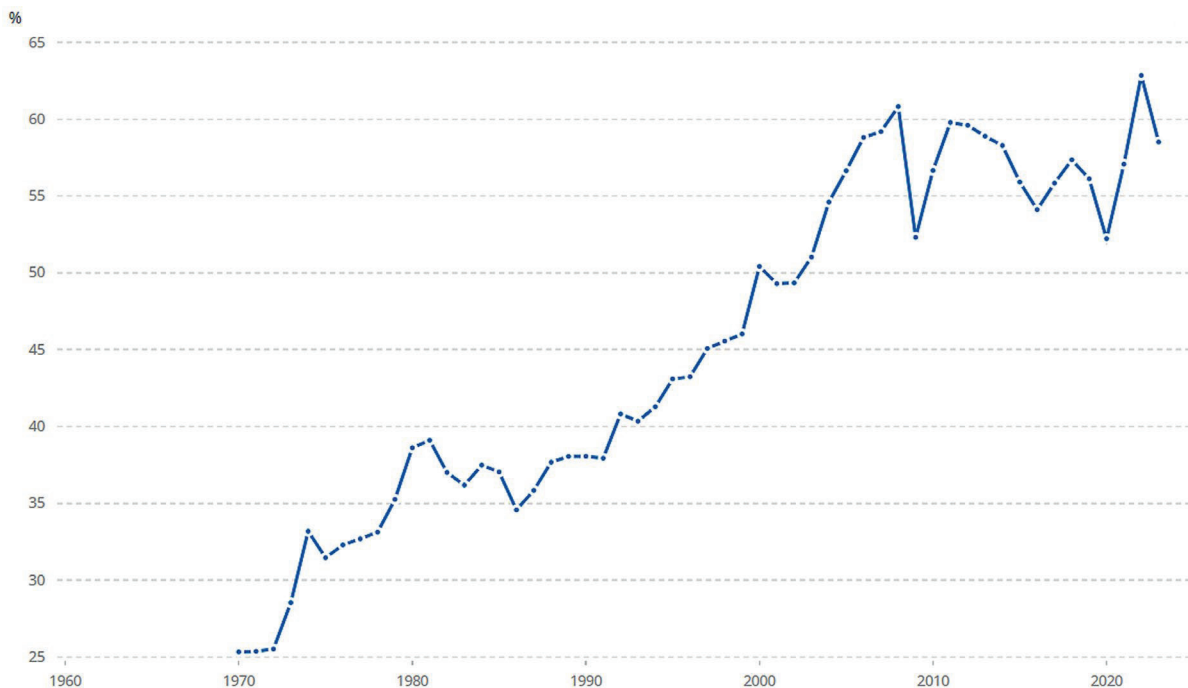

Рис. 2. Загальносвітовий агрегований показник % торгівлі до загального ВВП за 1970–2023 рр.

Джерело: [7]

то з ініціативою місцевих підприємців та органів влади). Оскільки основною проблемою глокалізації є співвідношення глобального та локального у сучасному світі, найважливішим проявом економічної глокалізації є тенденція до посилення у процесі глобалізації позицій місцевих підприємців та органів самоврядування.

Характерним наслідком глокалізації є процес фрагментації. Під фрагментацією світової економіки ми розуміємо процеси її дезінтеграції і деуніфікації, а також формування гео економічних блоків з власними економічними стандартами, системами регулювання експортно-імпортних операцій, визначенням нових резервних валют і систем платежів. Фрагментація не призводить до хаотичного стану світового господарства, але як її результат світ замість глобальної економічної системи стає поділеним на гео економічні блоки із змінами центрів економічної могутності, сфер впливу тих чи інших валют тощо [8]. Міжнародний валютний фонд застерігає країни від економічної фрагментації, адже скасування десятиліть інтеграції зробить світ біднішим і не безпечнішим [9].

Фрагментація є тригером до переділу сфер впливу – економічного, ресурсного, дипломатичного. Фрагментація світової економіки безпосередньо впливає на такий важливий напрям, як ризики продовольчої і водної безпеки, причому з точки зору як самої фрагментації, так і причин, що до неї призвели. У свою чергу, ризики продовольчої і водної безпеки в контексті світової економіки стосуються якнайширшого кола жителів

планети. На думку колишнього держсекретаря США Е. Блінкена, на початку 2022 р. понад 190 млн людей перебували в стані гострої продовольчої нестабільності. Війна в Україні може додати ще 70 млн таких осіб. Конфлікти призводять до голоду, а насильство унеможливорює найбільш нужденним доступ до продуктів харчування. За розрахунками міжнародних інституцій, рівень бідності в Україні у 2022 р. зріс з 5,5 до 24,2 %, отже, за межею бідності опинилися 7,1 млн осіб [10].

По мірі розгортання процесу фрагментації наростатимуть соціальні ризики, що матимуть своїм результатом пряму чи опосередковано конфронтацію за водні, земельні та демографічні ресурси. Втім, фрагментація є певним «щитом» від ефекту глобальних економічних потрясінь та експлуатації ресурсів державами розвинутого капіталізму. Але це аж ніяк не сприяє зниження продовольчих та економічних ризиків світового масштабу. За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), у березні 2022 р. світові ціни на продовольство сягнули найвищого рівня за всю історію спостережень через вплив війни в Україні на ринки основних зернових і рослинних олій. Також за оцінками Світового банку, підвищення цін на продовольство на 1 відсотковий пункт призведе до того, що близько 10 млн людей по всьому світу опиняться за межею бідності.

Аграрне виробництво в своєму історичному розвитку в цілому не відрізняється від інших ланок капіталістичного господарства, і історичний аналіз

Рис. 3. Загальносвітова валова експортна вартість сільськогосподарської продукції у 1961–2023 рр у млрд. дол. США на 2023 р.

Джерело: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/TCL> [11]

демонструє, що ані посушливі роки, ані зміна клімату, ані політичні, воєнні чи економічні потрясіння не порушують тренду на зростання валового виробництва сільськогосподарської продукції (рис. 3). Втім, світ, у якому не домінує глобалізація, демонструє значно менше відносне зростання – якщо до 2008 року графік нагадує експоненту, до після 2008 року є значно менш прогнозованим, що значною мірою нівелює тезу про те, що фрагментація є певним «приглушувачем» загальносвітових потрясінь. Втім, локалізація ще не закріпилася як домінуючий тренд, тому загальносвітові негативні процеси все ще мають значний і стрімкий вплив навіть на таке прогнозоване виробництво, як сільськогосподарське.

З зазначених вище даних випливає:

1. Глокалізація наразі привнесла лише невідзначеність та меншу прогнозованість економічних процесів. Позитивні риси, що їй подекуди приписують, як от захист від загальносвітових потрясінь чи перерозподіл капіталу з світ-системної парадигми у кластерну, на практиці ще або не спостерігаються зовсім, або не сформувались у чіткий домінуючий тренд.

2. Розвиток промислового виробництва зберігається і при зростаючій фрагментації світової економіки. Порівняти його з глобалізаційним розвитком ще немає можливості, через їх діалектичне протистояння, і не виключено, що наступні десятиріччя або стануть роками закритої економіки і подальшого роздроблення господарських ланцюгів, або повернення до неоліберальної моделі глобальної економіки.

Показовим є ситуація у венчурному інвестуванні, що є фактично високомаржинальним застосуванням капіталу з високим рівнем невизначеності, адже капітал застосовується у молодих підприємствах та стартапах. У АПК об'єм залучень венчурних інвестицій динамічно зростав у 2012–2020 рр., але суттєво скорочується у останні роки. Починаючи з 2021 року венчурне інвестування скоротилось на 60% через зниження відношення очікуваної доходності до ризику. У 2023 до 6 млрд доларів було втрачено лише на 30 ключових проектах інвестування у сфері агротехнологій [12]. У подібних умовах великий капітал знижує питому вагу витрат на НДДКР та фокусується на зростанні маржинальності бізнесу за рахунок оптимізації витрат. Подібна тенденція до скорочення інвестицій у АПК є частиною більш широкої тенденції до залучення капіталів у нові підприємства. Більше того, у 2023 рівень залучень інвестицій у АПК скоротився на 30%, тоді як середній показник зниження інвестицій склав до 50% в цілому.

Глокалізація не може створити суттєвих проблем агропромислому капіталу, що є значно більш гнучким і адаптивним, аніж класичний сільськогосподарський капітал. Сама сутність агропромислового

капіталу руйнує економічні, географічні та політичні кордони. Створюючи ланцюги доданої вартості, агрохолдинги можуть не замикати їх всередині своєї системи, а надавати у користування супутнім контрагентам. Циклічність, що властива сталим ринкам, як ринок агропродукції, може бути подолана за рахунок переходу на ринки палива, хімії, продукції легкої промисловості. Певну супутню дію до глокалізації створює актуальна нині тенденція до інклюзивності у формуванні персоналу та апарату управління. Інклюзивність, серед іншого, залучує представників різних національностей, що диверсифікує прийняття рішень на рівні регіонів.

Рух агропромислового капіталу та його поведінку неможливо фіксувати напряму з двох основних причин:

– у західній економічній термінології терміни «агропромисловий капітал» чи навіть «АПК» та «агрохолдинг» широко не застосовуються, а мають місце значно ширші терміни “agricultural capital” та “agribusiness”, що не виокремлюють простих сільськогосподарських виробників «на землі» та операторів ланцюгів доданої вартості;

– окремі агрохолдинги почасти не є відкритими акціонерними товариствами, і використовуючи значну диверсифікацію місць своєї реєстрації мають можливість не звітувати у повному обсязі відкрито відносно своєї господарської діяльності (яскравим прикладом є Cargill, учасник групи ABCD, що перестав писати навіть чистий прибуток у своїх річних прокламаціях та обмежується лише валовим доходом).

Через подібні особливості, поведінку агропромислового капіталу в умовах глокалізації спробуємо дослідити з даних, що надають світові агрохолдинги ABCD.

Bunge global у річному звіті за 2023 рік підкреслює, що залишається глобальним гравцем на ринку агропромислової продукції, активно практикуючи M&A – Merge and Acquisitions (укр. Злиття та об'єднання). Це доволі характерно на даному етапі для усіх агрохолдингів – таким чином реалізується як вертикальна, так і горизонтальна інтеграція. Активно розвивається сектор біоенергетики. Archer-Daniels-Midland Company диверсифікує не лише виробництво, а й місця реєстрації активів, маючи понад 10 країн реєстрації, серед яких є території, що деякими країнами визнаються як офшорні зони (Кайманові острови). Не дивлячись на відносно широкі можливості до інвестування та залучення капіталу у суміжні сфери діяльності, агрохолдинги традиційно виплачують дивіденди на акції (Bunge 3,89% річних та ADM 4,39% річних станом на 06.02.2025), що демонструє факт неможливості знаходження привабливих об'єктів інвестування у необхідному обсязі.

Cargill не є відкритим акціонерним товариством, тому звітує досі специфічно, надаючи

лише дані з валової виручки (що є в цілому мало-репрезентивними через значну різницю у маржинальності між традиційним сільськогосподарським виробництвом і новими відгалуженнями). У рамках диверсифікації ризиків компанія активно інтегрує невеликі підприємства, що скорочують географію ланцюгів створення доданої вартості для кожного окремого регіону. Компанія є оператором у 70 країнах станом на 2023 рік. Компанія активно інвестує у біотехнології нового покоління. Попутно, щоб в деякій мірі нівелювати величезний негативний соціальний ефект, і сільських місцевостях будуються школи, створюються дитячі програми. Компанія також, ймовірно, отримує значні гранти від участі у екологічних програмах зі скорочення викиду парникових газів та вирубки лісів, проте відкрито суми не називаються – можливо, мова йде не лише про гроші, а й про певні концесії.

Louis Dreyfus Company (що також є закритим товариством) є агентом меншого масштабу, аніж Cargill, тому вони у своїх діях прямо вказують на взаємодію з фермерськими товариствами. Це демонструє перспективність існування сільськогосподарських спілок дрібних виробників, як от кооперативів, навіть на фоні існування великих агрохолдингів. Компанія активно застосовує передові розробки Промисловості 4.0, такі як інтернет речей, ШІ та синхронізація. Компанія інвестує у НДДКР у сфері «харчування майбутнього». Маржинальність у 2023 році склала 2,58 %. Пришвидшилася диверсифікація – обсяг інвестицій у супутні підприємства зріс до 291 млн. дол. у 2023 році з 230 у 2022 році.

Висновки. Загалом можна побачити наступні тенденції відносно руху агропромислового капіталу:

1. Фірми у останні роки значно збільшили статті інших нематеріальних активів та інших довгострокових активів, що може вказувати на збільшення вартості розробок та спроб розповсюдження на нові, до того нетипові форми господарювання;

2. Значний стрибкоподібний ріст прибутку за рахунок потрясінь (COVID-19 та війна у Україні), в цілому не впливає на більш довгостроковий тренд до падіння виручки фірм, що може бути пояснене зростанням конкурентів на локальних ринках (COFCO, Wilmar), а також спадним етапом циклу цього, загалом, циклічного ринку;

3. Для фірм характерний низький рівень маржинальності (рис.). Спроби розширення господарської діяльності за рахунок більш маржинального бізнесу не мають вирішального значення у об'ємі вартості активів, що мають вкрай низький рівень капіталовіддачі.

4. Інвестування (пряме та венчурне) у високо-технологічне аграрні стартапи. Розробки у напрямку Промисловості 4.0, нових видів біопалива та циркуляційної економіки. Активна розробка

низьковуглецевого та веганського виробництва агропромислової продукції.

5. Розповсюджена практика злиття та поглинань задля збереження чи набуття присутності на регіональних вузькоспеціалізованих ринках.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Steger M.B. *Globalization: A concise introduction*. Oxford : University Press, 2020. 192 p.

2. Залуцький І., Мельник М. Виокремлення глобалізаційних чинників соціально-економічного розвитку: концепт ендогенізації. *Регіональна економіка*. 2022. № 1. С. 14–30.

3. Ліщук Н. В., Федій О. А. Вплив глобалізації на регіональну економіку: виклики та можливості. *Ефективна економіка*. 2024. № 5.

4. Slowbalisation: The future of global commerce. *The Economist*. 2019. URL: <https://economist.com/weeklyedition/2019-01-26> (дата звернення: 22.05.2025).

5. KOF Swiss Economic Institute. (n.d.). KOF Globalisation Index. URL: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html> (дата звернення: 22.05.2025)

6. Плотніков О.В. Повоєнне відновлення України в контексті фрагментації світової економіки. *Економіка України*. 2022. № 12. С. 03–12.

7. The World Bank. (n.d.). Trade (% of GDP). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?end=2023&start=1960&view=chart&year=2004> (дата звернення: 22.05.2025)

8. Плотніков О.В. Фрагментація світової економіки: ризиковий аспект. *Економіка України*. 2023. № 7. С. 31–42.

9. Martin E. IMF Warns Against Economic Fragmentation from War in Ukraine. *Bloomberg Markets Economics*. URL: <https://bloomberg.com/news/articles/2022-05-23/imf-warns-against-global-economic-fragmentation-from-ukraine-war> (дата звернення: 22.05.2025)

10. Beaumont P. Pawn shops and bread queues: poverty grips Ukraine as war drags on. *The Guardian*. URL: <https://theguardian.com/world/2023/apr/30/ukraine-war-poverty-irpin-pawn-shops-bread-queues/> (дата звернення: 22.05.2025)

11. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). (n.d.). FAOSTAT – Trade. URL: <https://fao.org/faostat/en/#data/TCL> (дата звернення: 22.05.2025)

12. McKinsey & Company. (n.d.). *Seizing opportunities amid the agtech capital drought*. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/private-capital/our-insights/seizing-opportunities-amid-the-agtech-capital-drought> (дата звернення: 22.05.2025)

REFERENCES:

1. Steger M. B. (2020). *Globalization: A concise introduction*. Oxford: University Press, 192 p.

2. Zalutskyi I., Melnyk M. (2022). Vyokremлення hlobalizatsiinykh chynnykiv sotsialno-ekonomichnoho rozvytku: kontsept endohenizatsii. [Differentiation of globalization factors in socio-economic development: The concept of endogenization]. *Rehionalna ekonomika*, no. 1, pp. 14–30. [in Ukrainian]

3. Lishchuk N. V., Fedii O. A. (2024). Vplyv hlobalizatsii na rehionalnu ekonomiku: vyklyky ta mozhyvosti [The impact of globalization on regional economy: Challenges and opportunities]. *Efektivna ekonomika*, no. 5. [in Ukrainian]
4. Slowbalisation: The future of global commerce. The Economist. 2019. Available at: <https://economist.com/weeklyedition/2019-01-26> (accessed: 22.05.2025).
5. KOF Swiss Economic Institute. (n.d.). KOF Globalisation Index. Available at: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html> (accessed: 22.05.2025)
6. Plotnikov O. V. (2022). Povoienne vidnovlennia Ukrainy v konteksti frahmentatsii svitovoi ekonomiky. [Post-war recovery of Ukraine in the context of global economic fragmentation]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 12, pp. 3–12. [in Ukrainian]
7. The World Bank. (n.d.). Trade (% of GDP). Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?end=2023&start=1960&view=chart&ear=2004> (accessed: 22.05.2025)
8. Plotnikov O. V. (2023). Frahmentatsiia svitovoi ekonomiky: ryzykovyi aspekt [Fragmentation of the global economy: Risk aspect]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 7, pp. 31–42. [in Ukrainian]
9. Martin E. IMF Warns Against Economic Fragmentation from War in Ukraine. Bloom – berg Markets Economics. Available at: <https://bloomberg.com/news/articles/2022-05-23/imf-warns-against-global-economic-fragmentation-from-ukraine-war> (accessed: 22.05.2025)
10. Beaumont P. Pawn shops and bread queues: poverty grips Ukraine as war drags on. The Guardian. Available at: <https://theguardian.com/world/2023/apr/30/ukraine-warpoverty-irpin-pawn-shops-bread-queues/> (accessed: 22.05.2025)
11. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). (n.d.). FAOSTAT – Trade. Available at: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/TCL> (accessed: 22.05.2025)
12. McKinsey & Company. (n.d.). *Seizing opportunities amid the agtech capital drought*. Available at: <https://www.mckinsey.com/industries/private-capital/our-insights/seizing-opportunities-amid-the-agtech-capital-drought> (accessed: 22.05.2025)